

Epizod z radiostacją ZWZ (Związek Walki Zbrojnej) – AK w obwodzie chełmskim.

„, Jeśli zapomnę o nich, Ty, Boże na niebie, Zapomnij o mnie ...”
(Adam Mickiewicz)

Na początku tej krótkiej wzmianki chciałbym przypomnieć skład osobowy obwodu ZWZ – AK w powiecie chełmskim.

Inspektorat Chełm pomiędzy majem 1942 a wrześniem 1942

Sztab Inspektoratu tworzyli:

Na razie komendę przyjął maj. Sawicki Anatol ps „Siwy” – „Młot”, który już od czerwca organizował Inspektorat „Chełm”, do którego wchodziły obwody: Chełm, Krasnystaw i Włodawa. Od miesiąca września jednak zatwierdzony przez Komendanta Okręgu został mjr. Zalewski Władysław ps „Leśnik” – „Nowina” w późniejszym okresie zastępcą był kpt. Jarocki Franciszek ps „Jadźwing”.

Inspektor rejonowy - Anatol Sawicki – ps „Siwy”, „Młot”
Adiutant i oficer organizacyjny - Aleksander Skorupa – ps „Sokół”
Oficer inspekcyjny - Władysław Zalewski – ps „Leśnik” (do sierpnia 1942)
Oficer wywiadu - Władysław Chachaj – ps „Andrzej”

Pomiędzy wrześniem 1942 a sierpniem 1944

Inspektor rejonowy - Władysław Zalewski - ps „Leśnik”, „Nowina”
Zastępca - Franciszek Jarocki - ps „Jadźwing” (od II 1944)
Oficer do specjalnych Bolesław Flisiuk - ps „Jarema”
Oficer do zleceń - Adiutant - Waclaw Słomkowski - ps „Wilcz” po 8 października 1942r,- kpt. Fliśmk Bolesław ps „Sławnta” - „Jan”
Oficer wywiadu - ppor Franciszek Mazur - ps „Mątwa”
Oficer kontrwywiadu - Waclaw Soroka - ps „Halny” (od marca 1944)
Oficer wyszkolenia - ppor. Krzysztoń Franciszek - ps „Smiały”
Oficer łączności - Bogdan Babiejczuk - (od 24 kwietnia 1944)- por Oskar Andruszkiewicz i por. Babiejczuk Bogdan - ps „Zulski”
Inspektor WSOP - Józef Litwin - ps „Szczupak” (od lutego 1944)
Referentka WSK - por. Anna Jarocka - ps „Alma” Ireneusz Caban, Zygmunt Mańkowski
- kierownik B.Z.P. - ppor. Zadrąg Jan - ps „Znicz”
- Inspektor W.S.O.P. - ppor. Litwin Józef – ps „Szczupak”
Oficer zrzutów — por, Janusz Kraus - ps „Poręba”
Kedyw - ps „Jabłoński” (do XII 1943)- Janusz Kraus - ps „Poręba”
BIP - Jan Zadrąg - ps „Znicz”
Lekarz -major rezerwy Żarnowski - ps „Żar”
Kapelan - ks. Alojzy Mrozek - ps „Stanisław”

Obwód Chełm pomiędzy listopadem a grudniem 1939 a czerwcem 1940

Komendant obwodu - Józef Kot - ps „Tadeusz”
Adiutant - oficer organizacyjny - Aleksander Skorupa - ps „Sokół”, „Góra” czerwca 1940 - września 1940 po 8 października. 1942r. Słomkowski Waclaw - ps „Wilcz

Komendant obwodu - Jan Roliński - ps „Andrzej”
Zastępca - Władysław Szymański - ps „Włodzimierz”
Oficer organizacyjny - Aleksander Skorupa - ps „Sokół”, „Góra”
W składzie komendy byli również: Hamerski, Franciszek Krakiewicz, Zgorzelski i J. Kot (do lipca — 1940) październik 1940 - marzec 1941
Komendant obwodu - Władysław Szymański - ps „Włodzimierz” grudzień 1941 - kwiecień 1942
Komendant obwodu - Wiktor Piątkowski - ps „Singiel”
Zastępca - Franciszek Krakiewicz - ps „Góral”
Adiutant i oficer organizacyjny - Aleksander Skorupa - ps „Sokół”, „Góra”
Oficer wywiadu - Wiktor Mazurkiewicz - ps „Skiba”
Oficer łączności - Jan Stankiewicz
Oficer łączności kolejowej - Jan Aftanas
Referentka WSK - Bronisława Kulkówna
Lekarz - dr Gierałowski

Wymieniony skład przetrwał aż do rozwiązania Inspektoratu w 1944 roku z drobnymi zmianami, natomiast mjr. ps „Młot” po wykonaniu zadania wyjechał do Okręgu Lublin.

Komendant miasta Chełm — Zenon Waśniewski kwiecień 1942 - wrzesień 1942

Komendant obwodu - Bolesław Rusin - ps „Żółkiewski” wrzesień 1942 - sierpień 1943
Komendant obwodu - ps „Stefan”
Zastępca - Władysław Rybicki - ps „Roman”
Adiutant - Witold Fałkowski - ps „Wik”
Oficer wywiadu - Aleksander Artymko - ps „Koleś”
Kwaternistrz - Tomasz Kędzior - ps „Tom”

Obwód Chełm składał się z rejonów: Rejon I - Krzywiczki - Rakołupy - Wojsławice, II Rejowiec - Pawłów - Siedliszcze, III - Dorohusk - Turka - Żmudź - Świeże, IV - Cyców - Staw - Olchowiec - Bukowa, V - Chełm miasto. Zasadniczy trzon komendy okręgu stanowiły poszczególne oddziały, Biuro Informacji i Propagandy oraz Kierownictwo Dywersji (Kedyw). Oddział V zajmował się sprawami łączności operacyjnej. W ramy łączności operacyjnej wchodziły: łączność radiowa oraz „drutowa” (telefon, telegraf). Oddział zajmował się prowadzeniem nasłuchu, przekazywaniem meldunków, zdobywaniem wiadomości z zakresu łączności okupanta, jego sposobów wykrywania stacji nadawczych itp.

W początkach maja gestapo aresztowało część działaczy konspiracyjnych w Obwodzie Chełm m. in. Wiktora Piątkowskiego. Druga fala aresztowań nastąpiła w nocy z 7 na 8 października 1942 roku, aresztowano wówczas większość członków sztabu obwodu. Aresztowania te spowodowały, że sztab komendy obwodu Chełm przez dłuższy czas nie był zorganizowany.

W tych dniach zostali aresztowani czołowi działacze Obwodu Chełm:

Komendant Rusin Bolesław ps „Żółkiewski
- adiutant i oficer organizacyjny – Skorupa Aleksander ps „Góra”
- Komendant miasta - Waśniewski Zenon
- oficer łącznikowy - Aftanas Jan
- oficer wywiadu - Mazurkiewicz Wiktor ps „Skiba”
- lekarz Gierałowski i inni

Wszyscy zostali osadzeni w więzieniu w Chełmie a później na zamku w Lublinie.

We wrześniu 1942r na Komendantem Obwodu Chełm został kap.-ps „Stefan” a w końcu roku przejął Witold Fałkowski - ps Wilk, zastępcą został Władysław Rybicki - ps „Roman”. Wchodziły też następujące osoby:

- oficer wywiadu - Aleksander Artymko - ps „Koleś”
- kwatermistrz - Tomasz Kędzirowa - ps „Tom”
- płatnik - Janina Koper
- referentka W.S.K. -Janina Kwiatkowska - ps „Kojota”

Taki skład Obwodu przetrwał aż do scalenia AK z BCh.

Kończył się rok 1942, przystąpiono do masowego szkolenia, wyszukiwania zaufanych członków, w różny sposób zdobywania broni, szkolenia drużyn kabińczych, sanitarnych, robiono zapasy żywności i przygotowywano zastępy kuchenne oraz parniki. Przygotowywano zastępy do naprawy uszkodzonej broni, typowano podwozy w czasie mobilizacji jak i punktu w razie zagrożenia. Za wszystko odpowiadali d-cy plutonów współpracujących z sztabem organizacyjnym V-go rejonu., Wszystkie akcje zbrojne były omawiane z komendantem rejonu ps„Rębacz”, szczególnie takie które wymagały szybkiego zdecydowania a wykonanie do dowódców plutonu. Takie nietypowe zadanie otrzymał też i komendant ps „Rębacz”

Przy końcu września 1943 roku komendant rejonu ps„Rębacz” dostał polecenie przewiezienia radiostacji z Chełma , gdzie w miejscu ustalonym łącznik miał przekazać do dalszego konwoju. Komendant z 10-ma żołnierzami z drużyny Czarnoziem – Pietrasia Czesława ps„Bałtyka”, uzbrojonymi w kb, granaty i pistolety, wyjechali na trzech furmankach. ps„Rębacz udawał aresztowanego, na skutek złej drogi, zadania nie wykonano przyjeżdżając z dużym opóźnieniem na oznaczone spotkanie w Chełmie przy ulicy Lwowskiej. Radiostacja pozostała na melinie, w powrotnej drodze oddział natknął się na patrol niemiecki, walki nie podjęto, przeszli obok siebie. W Chełmie Niemcy zorjętowali się i zorganizowali pościg wzmacniając swoją grupę. Była już noc. ps„Rębacz” widząc nadjeżdżające samochody z przygaszonymi światłami, rozsypał ludzi w tylarierę a furmanki ukryto na poboczach. Niemcy szosą przejechali nikogo nie zauważyli, zawrócili z powrotem. Oddział załadował się na furmanki i bocznymi drogami powrócił do domu. Na drugi dzień inspektorowi zameldowano, że zadania nie wykonano. Powtórnie otrzymali rozkaz o przewiezieniu radiostacji i to jak najszybciej!

ps„Rębacz” polecił ps„Bałtykowi” i Aleksandrowi Franciszkowi ps „Grom” zabranie z Chełma i dostarczenie na punkt do Siennicy Nadolnej. Uzbrojeni w krótką broń, pod wskazany adres pojedynczo przybyli wymieniając hasło, otrzymali w paczkach przygotowaną radiostację. Ps „Bałtyk” wynajął za 50zł furmankę jednokonną, która przewoziła na cmentarz paczki przy ulicy Lwowskiej, przeładowano na oczekujący wóz parokonny którym powoził Bochniak Szczepan z Rejewca, Polnymi drogami dotarli do Siennicy Nadolnej zdając cenny ładunek w miejscu ustalonym.

Moje prywatne dociekanie wskazuje, że prawdopodobnie był to aparat radiowy typu „Paraset”- dalekiego zasięgu, (około 1200 km) o mocy 5 Wat. Wymiary tej przesyłki były 220x140x111 mm. Ciężar około 20kg. Oczywiście bez oprzyrządowania.

Prezentuję część nadpalonej mapy z zaznaczonymi rejonami partyzanckimi i dowódcam tych rejonów. Prawdopodobnie była ona na wyposażeniu radiostacji. Przy jej likwacji nie dokonano całkowitego zniszczenia dokumentów. Może się spieszo?

Lubelski Okręg AK między sierpniem 1943 a lipcem 1944.

Komendant obwodu - Leon Bornus – ps „Klucznik”, „Barcicki”
Zastępca - Władysław Rybicki – ps „Roman”
Adiutant - Pyzik – ps „Wit”
Kwatermistrz - Tomasz Kędzior – ps „Tom”
Oficer wywiadu - Aleksander Artymko – ps „Koleś”